№ 127 Սեպտեմբերի 10 Շաբաթ 1883 Սեպտեմբերի 10 Շաբաթ № 127

ՏԱՍՆԵՐԿՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի: Առանձին համարները 5 կոպէկով:

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ:

Օտարաքաղաքացիք դիմում են ուղղակի
Тифлисъ· Редакція ‹Мшакъ›

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (Բացի կիրակի և տօն օրերից):

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով:

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր բառին 2 կոպէկ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Նամակ Շուշուց:—Ներքին լուրեր:—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ: Կանանց ընտրողական իրաւունքը Անգլիայում: Արտաքին լուրեր:—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ: — ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ:—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ: — ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ: Երգեցողութիւնը մեր ուսումնարաններում:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ՇՈՒՇՈՒՑ

Սեպտեմբերի 1-ին

Ղարաբաղի թեմական առաջնորդ նշանակված է արքեպիսկոպոս Գրիգոր Սագինեանց, որը, օգոստոսի վերջերում մուտք գործեց քաղաքը: Ժողովրդի խուռն բազմութիւն դիմաւորեց սրբազանին քաղաքից դուրս և ուղեկցեց նրան մինչև Ագուլեաց մայր եկեղեցին, ուր սրբազանը մի համառօտ քարոզ ասեց: Այժմ, երբ երկար սպասելուց յետոյ, տեղական հոգևոր կառավարութիւնը տեսնում է իր առաջնորդին, ամենի մէջ յղանում է մի այսպիսի հարց՝ ինչ պիտի անէ նա: Եւ իրաւ դա մի շատ ծանրակշիռ հարց է, որ ծնվել է թեմական գործերի այժմեան աննախանձելի և վատ դրութիւնից, որ դժգոհութիւն է պատճառում ժողովրդի մէջ: Սրբազան հօր առջև բացված է մի լայն, մի և նոյն ժամանակ դառն աշխատանքներ պահանջող ասպարէզ. և այս ասպարէզի վրա առաջին տեղը կանգնած է ուսումնարանական գործը, յետոյ կալուածական զանազան խճճված, բարդված հարցեր, յետոյ տեղական հոգևորականութեան մէջ կարգ ու կանոն մտցնելը, նրա բարեկարգելը և այլն. մի խօսքով թեմական հոգևոր կառավարութեան ամեն մի ճիւղ սպասում է մի եռանդուն, գործունեայ, տոկուն բնաւորութեան տէր մարդու, որ կարողանայ մրցել ամեն դժուարութիւնների դէմ, բարեկարգել գործերի ընկած դրութիւնը և դրանով ի կատար հանել ժողովրդի բաղձանքը, որ նորընտիր առաջնորդին անհամբեր սպասելով ցոյց էր տալիս թէ որքան մեծ յոյս ունի դրած սրբազանի վրա: Ամենքը այժմ համոզված են, որ թեմական առաջնորդը կարող է մեծամեծ բարօրութիւններ տալ իր կառավարութեանը ստանձնած ժողովրդին, եթէ նա ունի հաստատակամութիւն, լայն, ընդարձակ հայեացք և հասկացողութիւն ժամանակակից պահանջների վերաբերմամբ, եթէ ունի նա բախտաւոր բնաւորութիւն երբէք չը հակվել դէպի որ և է կոյր կուսակցութիւն, այլ ունի անփոփոխ ձգտումն ծառայել ժողովրդին, նրա ընդհանուր շահերին: Արիստակէս եպիսկոպոսի Թիֆլիսի թեմում արած առաջին գործերը մեծ համակրութիւն են գտել այստեղի բնակչութեան մէջ և ամեն մէկը սրտանց ցանկանում է տեսնել մեր նորեկ առաջնորդի մէջ նոյն տեսակ եռանդոտ, գործունեայ բնաւորութիւն, որ այդպիսի կարճ միջոցում յայտնի է դարձրել սրբազան Սեղրակեանցին: Կը կարողանայ արդեօք սրբազան Սագինեանցը իրագործել շատերի յոյսերն ու ցանկութիւնները—դա ցոյց կը տայ մօտիկ ապագան: Բայց և այսպէս մենք թոյլ ենք տալիս մեզ մատնանիշ անել մի քանի կէտերի վրա, որոնք պահանջում են սրբազանի անյապաղ ուշադրութիւնը:

Ուսումնարանական—կրթական գործը մեր մէջ նկատելի կերպով օրից օր յետ է մնում: Թեմական դպրանոցը և գիւղական ուսումնարանները դեռ շարունակվում են մնալ այնպիսի աննախանձելի դրութեան մէջ, որ բացասում է որ և է առաջադիմութիւն և ամենքն էլ համոզված են, որ եթէ մի քանի ժամանակ էլ շարունակվի այդ դրութիւնը, ուսումնարանները կը զրկվեն իրանց գոյութեան ամենահարկաւոր պայմանից—ժողովրդի մէջ ունեցած վարկից: Ուսումնարանների նիւթական միջոցները—այն ոյժը, որով նրանք մաքառում են այժմ ամեն արգելքների, դժուարութիւնների դէմ—հիմնված են այնչափ խախուտ աղբիւրների վրա, որոնք իրաւունք չեն տալիս երկարատեւութիւն գուշակել նրանց գոյութեան: Ահա մեր կարծիքով, այն մեծ գործը, որի կազմակերպութիւնը, բարւոքումը անմիջապէս կախումն ունի սրբազանից և որ պահանջում է անխոնջ գործունէութիւն: Թեմական դպրանոցի գոյութիւնը ապահովացնող նիւթական աղբիւրները ժողովրդի բոլոր մեծամասնութեանը անյայտ են, հոգաբարձութեան վրա ոչ մի կօնտրօլ չը կայ, նրա գործունէութիւնը յայտնի է այնպիսի պարոններին, որոնք բախտ ունեն մօտիկ ծանօթ լինել պ. պ. հոգաբարձու ազաների հետ. անյայտութիւնը, գաղտնասիրութիւնը հոգաբարձուների կողմից լաւ տակտիկա է համարված ամբոխի աչքին թոզ փչելու համար: Ամեն տեղ սովորութիւն է հոգաբարձուներին յայտնի ժամանակամիջոցներում հաշիւ տալ ժողովրդին, բայց մեզ մօտ դա դեռ կարգ չէ ընկել, իսկ դրանից ծագում են մեծ անյարմարութիւններ. ժողովուրդը կարողանում է ծանօթ լինել միայն ուսումնարանի արտաքին կարգերի, ուսումնաւանդութեան հետ. իսկ թէ ինչով է ապրում ուսումնարանը, ինչքան գոյութիւն է կարող ունենալ—դա մթին անյայտութեան մէջ է ծածկված և այս իսկ պատճառով հոգաբարձուների ամեն մի գործողութիւնը կասկածելի է համարվում: Եթէ ժողովուրդը իմանար, թէ ուր են գնում նրա տված կօպէկները, այն ժամանակ նա գուցէ սիրով յանձն կառնէր օգնել ուսումնարանին ամեն մի դրամական կրիզիսում: Հաշիւ չը տալուցն է առաջ գալիս մի այսպիսի օրինակ. ուսումնարանի նախկին հոգաբարձու պ. Բաբա Բէգլարեանց, հեռանալով իր պաշտօնից, ձրիապէս ցրվել էր տպած հաշիւներ, և այդ հաշվի մէջ ասում էր թէ ուսումնարանը այնքան կալուածքներ ունի, որոնցից ստացած արդիւնքներով կարելի կը լինի մի համալսարան պահել: Անցաւ այդ ժամանակից երկու թէ երեք տարի և այսօր լսվում է, թէ ուսումնարանը միջոց չունի լաւ ուսուցչական խումբ կազմելու համար. ուր գնացին այնքան կայքերը, ուր գնացին արդիւնքները, որոնք գոնէ կարողանային պահպանել մի հասարակ թեմական դպրանոց—դա յայտնի չէ: Այդ պատճառով է ժողովուրդը այսօր միաբերան ասում, որ բոլոր փողերը մտնում են հոգաբարձուների գրպանը. ով գիտէ, կարելի է ճիշտ էլ է այս ենթադրութիւնը, կարելի է հոգաբարձութիւնն էլ արդար է: Անհրաժեշտ է, որ սրբազանը խիստ և եռանդով ձեռնարկէ այս գործին, աշխատէ կանոնաւորել նախ և առաջ ուսումնարանի գոյութեան աղբիւրները, խստիւ հաշիւ պահանջելով մինչև այժմ գործող անձինքներից: Յետոյ հարկաւոր է մտածել ուսուցչական խմբի մասին, վերակազմել նրան, հեռացնելով անարժաններին և հրաւիրելով արժանաւորներին: Այժմեան ժամանակներում ամեն մէկը համարում է իրան օրինակելի ուսուցիչ և տեղ է գտնում, քանի որ աւելի արժանաւոր և հմուտ երիտասարդներ անգործ շրջում են, հարկադրված լինելով ակամայ տանել պարապութեան լուծը, որ և վերջացնում են նրանով, որ ուսեալ երիտասարդութիւնը հետզհետէ հեռանում է մեր քաղաքից, թողնելով զանազան բախտախնդիրներին գործել ի վնաս իրանց և հասարակութեան: Ցանկալի էր նոյնպէս, որ գիւղական ուսումնարանները արժանանային սրբազան հօր այցելութեան, որը ուսումնասիրելով նրանց դրութիւնը և թեմական վերատեսչի հաշիւների և անձնական դատողութիւնների ու փորձերի հետ համեմատելով, աշխատէր դնել գիւղական կրթական գործը այնպիսի հանգամանքների մէջ, որոնց շնորհիւ նա կարողանար առաջ դիմել և հասցնել ցանկացած նպատակին:

Հայ քահանաների դրութեան մասին բազմիցս գրվել է մեր պարբերական մամուլում, դատողութիւններ եղած են նրանց նշանակութեան և վարքի մասին, նոյնպէս և առաջարկված են միջոցներ քահանաների դրութիւնը բարւոքելու համար: Յուսով ենք որ ս. Սագինեանց չի մոռանայ այս կէտը: Քահանաները մեր մէջ ստեղծել են մի առանձին դրութիւն իրանց համար. պարապ ժամանակ անցկացնելը և ամենայն սիրով քէլեխի ետևից վազելը—ահա մեր քահանաների դէվիզը. մանաւանդ տգիտութեամբ տարածվում է քահանաների մէջ խռովասիրութիւն ու ընչասիրութիւն, որ շատ ժամանակ անվայել անցքեր են

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՄԵՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆՆԵՐՈՒՄ

Ի հնուց երգեցողութիւնը ամեն ազգերի մէջ մեծ ընդունելութիւն է գտել, սկսած ամենավայրենի ազգերից մինչև ամենալուսաւորեալ ազգերը. բնութիւնը մինչև անգամ այդ շնորհը և պարգևը տուել է թռչնոց: Երգը մարդու հոգու տրամադրութեան մի մեծ թարգմանն է, որով զօրաւոր կերպով արտայայտում ենք մեր խօսքերը ըստ հոգեկան տրամադրութեան: Հայերը իրանց ցաւն ու ուրախութիւնը, ինչպէս և մեր վանական հայրերը իրանց հոգեկան դրութիւնը, բանաստեղծօրէն արտայայտել են հոգենուագ շարականներում, մեղեդիներում և զանազան աղօթքներում: Դա շատ բնական է. նոյն իսկ մոլորեալ թռչունը ցաւակից սրտով նստում է և իր ցաւագին ճիչերը արձակում է զանազան ներդաշնակ ռուլմունքներով: Երկու սեռի մարդկային անհատները առաւել ընդունակ են երգելու, թէպէտ և ունեն ձայնի տաժանւորութեան և առաւելութեան աստիճաններ: Գեղարուեստի այս մի ճիւղն էլ, այսինքն երգեցողութիւնը ազդում է թէ հոգու, թէ բնաւորութեան, թէ մտաւոր զարգացման և թէ զանազան երևակայութեանց վրա: Ինչ տեսակ երգ էլ լինի, եթէ որ ներդաշնակ եղանակով ենք երգում և ի հարկէ ըստ գրուածի ոգու՝ առաւել մեծ ազդեցութիւն է անում մարդուս վրա՝ քան լոկ գեղեցիկ ընթերցանութիւնը:

Դաւիթ մարգարէն իր բոլոր սաղմոսները գրել է երգելով և քնարի ընկերակցութեամբ: Յունաց մէջ Օրփէոս քնարածուն նոյնպէս երգելով արտայայտում էր մարդկային ցեղի բոլոր դժբաղդութիւնները: Օլիմպիական խաղերում երգը մեծ տեղ էր բռնում. երգով խրախուսում էին խաղացողներին և երգերում արտայայտում ճշմարտութիւնը: Նայենք նոյն իսկ հասարակ բանւոր մշակներին, թէ ինչպէս նրանք կիզիչ արեգակի ճառագայթների տակը՝ յիշելով իրանց հայրենիքը կամ ընտանիքը, ստանում են մի տեսակ սրտային ցնցումն և նրանք անգիտակցաբար սկսում են երգել այն բոլոր խօսքերը, որոնք կարող են նրանց կսկիծը և հոգու դառնութիւնը մեղմացնել: Յայտնի է, որ ժողովրդական շարժումները աւելի զօրանում են այն ժամանակը, երբ նոյն իսկ շարադրված խօսքերը երգվում են ներդաշնակ եղանակով: Վերցնենք քրիստոնէական եկեղեցիները. մտնելով մի որ և է տաճար, այն րօպէին մարդս բոլոր մտքով և հոգւով յափշտակվում է, սքանչանում է, ձգտում է դէպի Աստուած, դէպի ճշմարիտ և աստուածային խօսքերը, երբ քաղցր և ներդաշնակ ձայնով երգում են: Ուրեմն տեսնում ենք, որ մարդկութիւնը երգեցողութեան վսեմ նշանակութիւնը ի հնուց խոստովանել է:

Ես այդ ընդարձակ յառաջաբանով ցանկացայ ցոյց տալ երգեցողութեան բարձր և վսեմ նշանակութիւնը, իսկ այժմս ուզում եմ մի համառօտ հայեացք ձգել թէ մեր մէջ որքան յառաջ է գնացել և գնում, կամ ինչ տեսակ ընդունելութիւն է գտել երգեցողութեան արուեստը:

Մինչև ցայսօր, կարելի է ասել, որ մեր տարրական ուսումնարաններում չը կային երգեցողութեան դասեր, իսկ եթէ կային էլ մի քանի տեղերում, հետևանքը չնչին և ապարդիւն էր: Խալիֆայականները աւելի յարգել էին զանազան մեղեդիներ, ոդեր և կտակներ սովորեցնել, ի հարկէ, բոլորն էլ գրաբար լեզուով և անհասկանալի ոճով, որոնք չէին տալիս ոչ մտքին և ոչ հոգուն մեր սպասած սնունդը և պաշարը: Ներկայումս, ինչպէս գիտենք, նորոգ հանգուցեալ կաթողիկոսի աշխատանքը և խնամքը դէպի ձայնական երաժշտութիւնը ունայն չանցան մեր մէջ. երգեցողութեան ինիցիատորի թախանձը կամաց-կամաց պսակվում է: Հանգուցեալ վեհափառը ամեն կողմ ուղարկելով փոքր ի շատէ ձայնագրագէտ ուսուցիչներ, պէտք է խոստովանել, որ այդ վերջինները զգալի օգուտներ բերեցին մեր ուսումնարանների երգեցողութեան ներքին բնաւորութեանը: Մտէք ուր տուն կուզէք, և կը տեսնէք, որ իւրաքանչիւր տան մէջ մանուկները պարապ միջոցներին զանազան շրջանաձև պարեր կազմելով կանոնաւոր եղ և էջներով երգում են և ուրախանում: Ես ինքս ականատես եղայ այդ բանին մինչև անգամ Վրաստանի հ. ծխ. ուսումնարանի աշակերտաց մէջ, որը ինձ մխիթարանք պատճառեց: Չը մոռանանք, և այն, որ շատ տեղերում դասատուները շատ անգամ չափազանցութեան են հասնում: Երգեցողութեան ժամանակ միշտ աչքի առաջ պիտի ունենանք սանիկների հասակը, զարգացման աստիճանը, բնաւորութիւնը և ըստ այնմ հարկաւոր է վարվել:

Դժբաղդաբար, ներկայումս ուսումնարանական վարչութիւնները շատ չնչին տեղ են տուել երգեցողութեան դասերին. այդպիսի վարմունքը ես վերագրում եմ նրան, որ նոքա երգեցողութեան դասերը ոչ թէ առաջնակարգ կամ երկրորդական առարկաների թւումն են դասում, բայց գուցէ և աւելորդ էլ են համարում: Շատ տեղերում, ինչպէս տեսել եմ, ուսումնարանի quasi ղեկավարները և նոյն իսկ ուսուցիչները խառնվելով երգեցողութեան ուսուցչի գործերի մէջ՝ զանազան անտեղի պահանջներ են անում, ասելով թէ այս ինչ երգի ձայնը ես չեմ սիրում, կամ պարսաւում են մի որ և է երգ, կիրք ունենալով երգի հեղինակի դէմ. խեղճ ուսուցիչն էլ չունենալով կամքի հաստատութիւն, ենթարկվում է նոցա կամապաշտութեանը: Նոյնպէս ես տեսել եմ, որ նոյն իսկ դասատու ուսուցիչը, առանց սաների տարիքի և հասկացողութեան զանազանութեան, թեթևութեան համար՝ պատրաստականից սկսած մինչև երկրորդ դասատան աշակերտներին միացրել է. վարժապետի այդ վարմունքը բոլորովին հակամանկավարժական է և անօգուտ, աչքի առաջ ունենալով երգեցողութեան բազմապիսի օգտաւէտ նպատակները:

Դժբաղդաբար, մեր ուսումնարաններում երգեցողութեան դասերը յանձնում են այնպիսի անձանց, որոնք մանկավարժական գիտութիւնից, ինչպէս ասում են, կաթիլ էլ չունեն, այնպէս որ շատերը առանց խօսքերի բացատրութեան և աշակերտներին երգի մտքի հետ դեռ չը ծանօթացրած, ուղղակի սկսում են որոտալ առաջնական փօ ձայնանշից մինչև երկրորդական խօ ձայնանիշը. ահա այդպիսով փչացնում և աղաւաղում են բնութեան պարգևած կոկորդային այդ գեղեցիկ կազմութիւնը և բթացնում մանկական նուրբ լսողութեան գործարանը: Ես աչքովս տեսել եմ, թէ ինչպէս ձայնագրութեան ուսուցիչը՝ պատրաստական դասատան մանուկներին ուղղակի ստիպել է ձայնանիշներով գոռալ տալ. խեղճ մանուկները գուցէ ամեն մի ձայնանիշը մի-մի հրէշ են կարծում: Գերմանական և շվեյցարական տարրական ուսումնարաններում ընդունված է մի երգի ձայնը որ և իցէ երաժշտական գործիքի վրա լսել տալ աշակերտներին, որից յետոյ ի հարկէ, նրանք երգում են, շատ յաջող է գնում գործը և աւելի հիմնաւոր է:

Մանկան երբէք չը պիտի առանձին երգել տալ,

առաջ բերում. դիսցիպլինայի բացակայութիւնը, կաշառակերութիւնը, ակներև յայտնի են ամենքին: Ամենից ցանկալի է, որ քահանան ճանաչէ և կատարէ իր բարձր նշանակութիւնը և կոչումը—միշտ քարոզներ կարդայ կենդանի լեզուով, պարզ ոճով հասկացնէ ժողովրդին բարոյականութեան սկզբունքները, տայ նրան հանգիստ, խաղաղ ապրելու պատկեր, խառնելով Աստուծու խօսքերի հետ և մարդկութեան բարոյական զգացմունքները և ժողովրդի բարեկեցութեան գաղափարը. եթէ ոչ, քահանայի գործունէութիւնը սահմանափակված լինելով սոսկ եկեղեցական արարողութիւններով, ժողովրդի համար չօշափելի օգուտներ չի բերի և պատճառ կը լինի զանազան գայթակղութիւնների: Մանաւանդ պէտք է ուշադրութիւն դարձնել քահանաների ընտրութեան վրա. մեր գիւղերում կան անթիւ քահանաներ, որոնք, ինչպէս այստեղ ասում են «այբի երեսից փախած» լինելով, չեն կարողանում ոչ միայն կատարել իրանց վսեմ պաշտօնը, այլ և իրանց վատ վարքով, անհասկացողութեամբ, բռի, կոպիտ բնաւորութեամբ օրինակ են լինում ժողովրդի բարոյական անկման: Լաւ ուսումնասիրելով հայ ժողովրդի կեանքը, պէտք է դրականապէս հաստատել, որ եթէ մեր մէջ կան մարդիկ, որոնք կոչում ունեն ժողովրդի լուսաւորութեան մակերևոյթը բարձրացնել—դրանք են քահանան և ուսուցիչը: Եւ ամեն մի մարդու պարտականութիւնն է մտածել այդ երկու գործիչների դրութեան մասին:

Սրտանց աջողութիւն ցանկալով հայր սրբազանին, առ այժմս վերջացնում եմ նամակս այս տողերով:

Գաւառացի

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վաղը, կիրակի, սեպտեմբերի 11-ին, երեկոյեան 7 ժամին, պրօֆէսոր Անդրէաս Ա ր ծ ր ո ւ ն ի կը կարդայ Արծրունու Թատրօնում մի դասախօսութիւն Ելիսավէտպօլի նահանգում իր արած ճանապարհորդութեան մասին: Դասախօսութեան պրօգրամման հետևեալն է: Ճանապարհորդութեան նպատակը:—Բնագիտական, ազգագրական և հընագիտական դիտողութիւններ:—Հայոց և Թուրքաց գիւղեր, նրանց անուններ:—Այգեգործութիւն Գանձակի մէջ և շրջակայ գիւղերում. երկրագործութիւն և անասնապահութիւն:—Անտառներ, նրանց տարածութիւնը. ծառերի տեսակները ընդարձակ անտառներում Փիփ գիւղից սկսած մինչև Գետաբակ (կեդաբէկ) և աւելի հեռու:—Շիպի հանքեր Փիփ գիւղի մօտ (Ջագլիկ) և Գետաբակի պղնձի հանքեր:—Գետաբակի գործարանը, նրա կազմակերպութիւնը և հիմնաւոր տնտեսութիւնը. նրա ազդեցութիւնը մօտակայ գիւղերի վրա:—Ազգագրական յատկանիշներ հայոց գիւղերի բնակիչների, սովորութիւններ, կանանց զգեստներ:—Պատմական և նախապատմական հնութիւններ, ձեռագիր յիշատակարաններ և արձանագրութիւններ:—Հին գերեզմաններ և նրանց զանազան տեսակներ. կուրգաններ (բլուրներ) և արկղաձև գերեզմաններ (կռապաշտնոց). վերջինների համեմատութիւնը Սամթավրօի գերեզմանների հետ:—Անհրաժեշտութիւն աւելի մեծ ուշադրութիւն դարձնելու հնութիւնների հաւաքելու և ուսումնասիրելու վրա: Դասախօսութեան սկիզբը երեկոյեան 7 ժամին է: Գները հետևեալներն են. լօժաներ 4 րուբլի, բազկաթոռներ 1 րուբլ, աթոռներ 50 կօպէկ, գալլերէա 20 կօպէկ:

—

«Новое Время» լրագիրը հաղորդում է, որ Պուտիլովեան նաւահանգստից այսօր ուղևորվեցաւ դէպի Շտէտին «Բրէսլաու» շոգենաւը բեռնաւորված Նօբէլի գործարանի 6000 տակառ կէրօսինով: Ներկայ տարում դիտաւորութիւն կայ երկու կամ երեք անգամ այդ քանակութեամբ կէրօսին ուղարկել այն յոյսով, որ ռուսաց կէրօսինը կարող է մրցել Հիւսիսային Գերմանիայում ամերիկականի հետ և մինչև անգամ ժամանակով կարող է արտաքսել այնտեղից ամերիկական կէրօսինի առևտուրը:

—

Մայրաքաղաքի լրագիրները հաղորդում են, որ ներքին գործերի մինիստրութեան մէջ ներկայ ժամանակում մշակվում է ժողովրդական լուսաւորութեան ստատիստիկա պետութեան մէջ, զետեղելով ստատիստիկայի մէջ թէ ուսուցիչների և թէ աշակերտների ցուցակը նրանց հասակների, դասակարգերի, կրօնի և սեռի համեմատ: Ժողովրդական լուսաւորութեան ստատիստիկայի համար որպէս նիւթեր ծառայում են գլխաւորապէս այն հետազօտութիւնները, որ արել է մինիստրութեան մէջ գտնվող ստատիստիկական մասնաժողովը, որը դեռ 1880 թւին հարցաթերթեր էր ուղարկել բոլոր ուսումնարաններին:

—

«Journal des Débats» լրագրին Ս. Պետերբուրգից հաղորդում են հետևեալը. «Ներկայ րոպէում Ռուսաստանը և Պարսկաստանը բանակցում են այդ երկրների մէջ հաղորդակցութեան ճանապարհների լաւացնելու վերաբերմամբ: Մինչև այժմ գոյութիւն ունէր մէկ միացնող ճանապարհ Գէզ-Աստէրաբադի միջով, Կասպից ծովից դէպի հարաւ: Այժմ Ռուսաստանը միացած կը լինի Պարսկաստանի հետ երկու ճանապարհներով, որոնցից մէկը Գերբամ ձորի միջոցով, իսկ միւսը Բաջօցկիի միջոցով: Այդ ճանապարհներից առաջինը արդէն հասցրած է մինչև ձորի մուտքը, և ռուսաց կառավարութիւնը 25,000 րուբլ գումար նշանակեց ճանապարհը վերջացնելու համար: Այժմ, հետևաբար, մնում է, որ և պարսկական կառավարութիւնը իր կողմից սահմանակից ճանապարհներ շինի դէպի ռուսաց վերոյիշեալ ճանապարհները:

—

«Русскій Курьеръ» լրագրին հաստատ աղբիւրներից հաղորդում են, որ այս տարի մինչև ներկայ ժամանակը Ս. Պետերբուրգի համալսարանը մտան մօտ 500 հոգի ուսանողներ: Այս տարի համալսարան մտած բոլոր ուսանողների ճիշդ թիւը սեպտեմբերի 15-ից վաղ չի որոշվի:

—

Փարիզի «Evénement» լրագիրը հաղորդում է, որ իբր թէ Ի. Ս. Տուրգենէվ իր հիւանդութիւնից առաջ սկսեց մի ծիծաղաշարժ վիպասանութիւն գրել «Սատանան ծնվեցաւ Գերմանիայում» վերնագրով:

—

«Temps» լրագրի խօսքերով, հոկտեմբերի առաջին թւերում Ս. Պետերբուրգում կը հաւաքվի բժշկական կօնգրէս, որը կը զբաղվի ժանտախտի հարցով և այդ հիւանդութեան դէմ գործադրվելի միջոցների քննութեամբ: Կօնգրէսին մասնակցելու համար իրանց համաձայնութիւնը տուեցին բժշկականութեան մէջ հռչակ ունեցող այնպիսի անձինք որպէս Շարկօ, Պաստէր, Կօխ, Լասսէն և ուրիշները:

—

«Новости» լրագիրը հաղորդում է, որ յայտնի լուսանկար Կ. Ա. Շապիրօ, ի յիշատակ Տուրգենևի, քաղաքային դումային առաջարկեց Իվան Սերգէևիչի 120 մեծ պատկերներ տեղական քաղաքային ուսումնարանների համար: Բացի դրանից, պ. Շապիրօ առաջարկեց «Новое Время» գրավաճառանոցին ծախել հանգուցեալ Տուրգենևի իր շինած լուսանկարները, մեծերը 10 րուբլով, և փոքրերից իւրաքանչիւրը 75 կօպէկով, այն պայմանով, որ ծախելուց գոյացած գումարը ուղարկվի Իվան Սերգէևիչի արձանը կանգնող մասնաժողովին: Պ. Շապիրօ այդ նպատակի համար նուիրեց 10 մեծ և 500 կարինէ-պօրտրետներ: Բացի դրանից, նա Տուրգենևի թաղման հանդիսի համար պատրաստում է մի նշանաւոր և գեղարուեստական պսակ հանգուցեալի գերեզմանի վրա դնելու նպատակով:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԱՆՑ ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ ԱՆԳԼԻԱՅՈՒՄ

Միջին դասակարգը, առևտրականը, վերջին տարիների ընթացքում ահագին հարստութիւններ է ձեռք բերել: Վաճառականների աղջիկները, որոնք կատարելապէս ապահոված են, չափից դուրս միակերպ և տաղտկալի կեանք են անցկացնում. այն ինչ, անգլօ-սակսօնեան բնաւորութիւնը գործունէութեան պահանջ ունի և տանջվում է անգործութիւնից: Այդ միակերպ կեանքից ազատվելու համար, այդ դասակարգի կանայքը զարմացրին ամբողջ կրթված աշխարհը տղամարդկանց հետ հաւասար իրաւունքներ պահանջելով իրանց համար: Ուր որ համալսարանները նրանց առաջ բացում էին իրանց դռները, նրանք խմբերով էին դիմում այնտեղ. բայց Անգլիայում բժշկական կօլլէջներում չեն ընդունում նրանց, համալսարանները չեն թոյլ տալի նրանց օգտվել իրանց արտօնութիւններով. հիւանդանոցները արգելում են նրանց գործնական աշխատանքներով պարապել:

Ստորին դասակարգերում պայմանները կրկին ուրիշ են: Վերջին միօրագրութիւնից երևում է, որ անգլիական կանանց կէսը աշխատում են մեծ գործարաններում. կանանց միջին վարձը հաշւած է 10—15 շիլլինգ շաբաթական: Տղամարդիկը պարապում են թեթև և նուրբ գործերով, որպէս, օրինակ, ափէնները ոսկեզօծելով, ժամացոյցի մեխանիզմը ժողովելով, իսկ կանայքը ստիպված են լինում ծանր աշխատանքներ կատարել: Ամենաձեռնտու գործեր տղամարդիկ են կատարում, իսկ կանանց մնում են էժանագին գործեր, և այդ բոլորը տղամարդկանց քաղաքական տիրապետութեան շնորհիւ: Ժամանակ առ ժամանակ պարլամենտը արտմութեամբ լսում է պատմութիւններ այն բանի մասին, թէ ո՛րպիսի դժուար աշխատանքներ յանձն են առնում կանայքը. մարդասէրները մի օրինագիծ են առաջարկում, որով արգելվում է կանանց

որովհետև շատ անգամ ամաչելով իր ընկերներից՝ նա ակամայ կարմրում է և սխալվում. անփորձ ուսուցիչներն էլ ուշադրութիւն դարձնելով այդպիսի անակնկալ սխալների վրա, թողնում են սանիկին և անխնայ կերպով ասում են՝ «սա երգեցողութեանը անընդունակ է». դորա հետևանքն էլ այն է լինում, որ շատերի մէջ կորչում է ձիրքը և տաղանդը: Ուսուցիչը ընտրում է մի քանի աշակերտներին, ասելով՝ «սրա ձայնը շատ լաւ է և ընդունակ է երգեցողութեանը», իսկ մնացածներին թողնում է Աստուծոյ կամաց. ուսուցիչը ամբողջ դասին զբաղված է անօգուտ գործով, այսինքն զանազան ձայների ընտրողութեամբ: Ինչպէս տեսել եմ, դրա հետևանքը այն է լինում, որ սանիկների մէջ ծնվում է դէպի երգեցողութեան դասերը մի տեսակ զզուանք: Շատ անգամ լսել եմ իմ պաշտօնակիցներից, թէ՝ «մենք ինչ մանկական երգեր ունենք, որ ինչ երգել տանք:» Ո՛չ, հաւատացնում եմ, մեր աշխոյժ հայ մանկտին պատրաստ է գալիս երգերի պաշարով, թէ և ի հարկէ այդ երգերը նոցա մէջ դեռ ևս արիւն և միս չեն դառած: Վերցրէք ո՛ր հայ մանուկ կուզէք և քննեցէք, նրանցից ո՞րը մի կամ երկու երգ չը գիտէ մեծ մօրից կամ հօրից լսած, որոնք զուրկ չեն նոյն իսկ խրատական-բարոյական կողմերից: Միթէ չէ կարելի նրա երգած ձայնից օգուտ քաղել, նրա այն ծամածռած խօսքերը թեթև կրիտիկայի ենթարկել, երգի ձայնը կանօնաւորել և հէնց իր բերած պաշարով իրան սնուցել: Եթէ մեր ուսումնարանների ուսուցիչները լինեն անձնուէր իրանց պաշտօնին, լինեն աշխատութիւն սիրող և վերջապէս հոգատար կրթիչ մանուկների, այդ բոլորը հեշտ է նոցա համար: Բացի դրանից, մենք ունենք այժմ ձայնագրած երգարաններ, որոնք, ի հարկէ, ունեն առաւելութիւններ և պակասութիւններ, որոնց մասին կը խօսեմ իր ժամանակին. ունենք մի քանի մանկական-ժամանակակից բանաստեղծներ, որոնք իրանց բուն իսկ ժողովրդական ոգւով գրած գրական-բանաստեղծական արդիւնքները ի լոյս են ընծայում ի նպաստ Ֆրէօբէլի զաւակների: Վերցնենք Գամառ-Քաթիպայի «Նոր Տարին». ինչ դիւրամարս և հրաշալի մանկական մտքեր կան. նոյնպէս հայր Երզնկեանի ձայնագրած «Թռչնիկը», ո՛րքան մօտ է մանկական աշխարհի երգերին և քաղցրալուր է նոցա քնքոյշ լսողութեան համար:

Երգեցողութեան դասատու ուսուցչի նպատակը պիտի լինի այն, որ մանկանց մէջ զարգացնէ է ս տ է տ ի կ ա կ ա ն ճաշակ և ոչ թէ այն ինչ որ ուսումնարանի նախագծի մէջ մուծած է: Կան այնպիսի ուսումնարաններ, որտեղ երգը աւանդվում է նրա համար՝ որ այնպէս պէտք է կամ ուրիշներին արտաքին փայլով շլացնելու դիտաւորութեամբ և ոչ թէ իսկապէս մանկավարժական նպատակով: Կան ուսումնարաններ, որտեղ առանց հասկանալու երգում են միայն եկեղեցական երգեր. կան և այնպիսի աշակերտներ, որոնք երբ տեսնում են թէ ուսուցիչը անտես է առնում նոցա, նոքա էլ արհամարհում են այդ առարկան, դաս տալու ժամանակը դիտմամբ սխալվում են, որ ինչ է, ուսուցիչը անտես առնէ նրանց և այն օրվայ միւս առարկաների դասերը երգեցողութեան դասին ծածկաբար պատրաստեն: Այդպիսի քմահաճութիւնները աւելի պատահում են օրիորդական ուսումնարաններում. պատահում է այսպէս, որ աշակերտուհին արհամարհելով երգեցողութեան դասերը, եթէ որ իրան հաճելի երգը չեն երգում, զանազան խորամանկութիւններ է գործ դնում, սկսում է ծամծմվել, այլայլվում է, յանկարծակի սուտ տկարանում կամ գլխացաւ է յառաջ բերում, հազում է և այլն: Խեղճ ուսուցիչը ինչ պիտի անէ այդ ժամանակը. բարկանայ, պատժէ. բայց դրա հետևանքը, հասկանալի է, որ վատ կը լինի, հետևապէս երգեցողութեան դասերը կորցնում են իրանց վսեմ նշանակութիւնը:

Այդ անյաջողութիւնն էլ առաջանում է ուսուցիչների մանկավարժական և հոգեբանական ըմբռնումների զուրկ լինելուց: Շատ անգամ պատահում է այն, որ ծնողները գալիս են և ուսուցչին ասում՝ «երգեցողութիւնը, պարը և նկարչութիւնը ինչիս են պէտք, իմ որդիս խօ նկարիչ կամ երգիչ չէ դառնում. սովորեցրէք նրան միայն լեզուներ, հաշիւ և այլն...» Ի հարկէ ուսուցչի սիրտը կոտրվում է դէպի իր առարկան և սկսում է թուլանալ իր գործում: Այստեղ ուսումնարանի կառավարիչը կամ մի որ և է հեղինակութիւն ունեցող անձն ծնողներին պիտի հասկացնէ նրանց արած սխալը, երգեցողութեան շահաւէտ կողմերը և նշանակութիւնը: Լաւ կը լինի, որ երգեցողութեան դասերը ևս տրվեն հմուտներին և ոչ թէ նոցա, որոնք աւելի արժան գնով են դասաւանդում:

Մենք պիտի աչքի առաջ ունենանք և այն, որ մեր տարրական ուսումնարանների սաները չեն պատրաստվում իսկապէս նրա համար, որ երևելի երգիչներ դուրս գան, այլ մեր ուսումնարանների նպատակն է զարգացնել նոցա մէջ սէր դէպի գեղեցիկը, դէպի բարին և ճշմարիտը, վերջապէս զարգացնել աշակերտի մէջ էստէտիկական ճաշակը: Գուցէ ընթերցողը կասկածէ, որ ես եկեղեցական երգեցողութիւնը բոլորովին արտաքսում եմ մեր նախագծից. ո՛չ, միայն թէ ուսուցիչը զուգընթաց յառաջ պիտի տանէ մանկական երգերը եկեղեցականի հետ, մի և նոյն ժամանակ զգուշութեամբ պիտի վերաբերվի դէպի անփորձ, անմշակ և քնքոյշ մանկական ձայները, որովհետև եկեղեցական երգերի ժամանակը պատահում են խիստ բարձր ելևէջներ և ընդհարումներ (дiезъ), և այդ պատճառով շատ անգամ անխնա կերպով կոշտանում է աշակերտի կոկորդային կազմութիւնը և մասամբ թոքերն էլ վնասվում են: Որպէս զի երգեցողութիւնը դառնայ հասարակութեան աչքում գլխաւոր պահանջներից մէկը, լաւ կը լինի երկու սեռից կազմել օրինաւոր երգեցիկ խումբ, (ինչպէս և արդէն սովորութիւն է դարձել մեր ծխական ուսումնարաններում), պարտաւորեցնել, որ ամեն տէրութեան և յարգելի տօներին ուսուցչի առաջնորդութեամբ երգեն ուր հարկն է: Լաւ կը լինի նոյնպէս հասկացնել ծնողներին, որ կանօնաւոր երգը մարդուս մէջ զարգացնում է միտքը, ազնուացնում է հոգին և ստեղծում է նորանոր գեղեցիկ իդէալներ: Պէտք է խոստովանվել, որ վերոյիշեալ բոլոր պակասութիւնները մեր բոլոր ուսումնարաններում չեն նկատվում, կան և բացառութիւններ:

Մենք ներկայումս ունենք մի քանի ձայնագրեալ դասատետրեր, բայց դժբաղդաբար ձայնագրագէտ հեղինակները դեռ ևս չեն մտածել, որ նմանապէս մեզ հարկաւոր են ձայնագրութեան օրինաւոր և լիակատար մեթօդիկաներ, որոնք մեծ թեթևութիւն կը տային երգեցողութեան ուսուցիչներին: Լսում ենք, որ շուտով լոյս կը տեսնի մի լիակատար ձայնագրեալ երգարան Ս. Էջմիածնում, իսկ ես կը յիշեցնեմ նոցա ժողովրդական հետևեալ առածը՝ «քիչ—բայց լաւը»:

Քութայիս. Յ. Ամիրաղեանց

իրանց ուժից վեր աշխատանքներ յանձն առնել: Օրէնքը ընդունվեցաւ, և մրցող տղամարդիկը դրանով շատ գոհ են: Պարլամէնտը հրամայում է՝ չը տալ կանանց այդպիսի գործեր և նրանք առանց որ և է միջոցների մնում են փողոցի մէջտեղում: Կանանց աշխատանքի վճարի էժանութիւնը վկայում է միայն, թէ ո՞ր աստիճան կանայքը կարօտ և չքաւորութեան մէջ են գտնվում:

Ոչ ոք չի հերքի այն բանը, որ երկրների մեծ մասում կանանց վերաբերեալ օրէնքները անարդար են. բայց շատ քիչ տեղեր կան, ուր հասկանային երկու սեռերի մէջ եղած այդ օրինական անհաւասարութեան պատճառը: Մէկ պետական գործիչ, դէպի բանւորները ուղղած իր ճառի մէջ, ասեց. „Պատմութիւնը ուսուցանում է մեզ, որ երբէք արդարացի օրէնքներ չէին սահմանվում յօգուտ այն դասի, որը իր ներկայացուցչութիւնը չունէր կառավարութեան մէջ": Կոմս Բոսսէլ, որը վերանորոգութեան նախագիծ առաջարկեց համայնքների ժողովում, նոյնպէս ասում էր. „Անհրաժեշտ է, որ ազգաբնակութեան բոլոր դասակարգերը ունենան իրանց ներկայացուցիչներ ընտրութիւններին: Եթէ այդ չը կայ, այն ժամանակ այն տեղը կամ դասակարգը, որոնք ներկայացուցիչներ չունեն, անյապաղ կը կորցնեն իրանց բոլոր նշանակութիւնը ուրիշների աչքում: Նրանց շահերը երբէք օրէնսդրութեան հոգացողութեան առարկայ չէ դառնում:" Այդ խօսքերի ճշմարտութիւնը ակնյայտնի է:

Անգլիայում, նոյնպէս և Ֆրանսիայում, կան մարդիկ, որոնք համաձայնվում են, որպէս և Գլադստօն, այն մտքի հետ թէ կանանց վերաբերեալ օրէնքները շատ անարդար են, բայց, այնու ամենայնիւ, այդ մարդիկը թշնամաբար են վերաբերվում կանանցը ընտրողական իրաւունք շնորհելու գաղափարին: Նրանք ասում են. „Թոյլ տուէք մեզ հոգալ, որ ձեզ արդարութիւն շնորհվի, և սակաւ առ սակաւ կանյայտանան այն անյարմարութիւնները, որոնց դէմ դուք գանգատվում էք": Այդ բոլորը այդպէս է, բայց յայտնի է, որ այն մարդը, որ պարլամէնտում յանձն է առնում կանանց դրութեան բարելաւութեան հոգսը, յաջողութիւն չունի: Հէնց որ նա յայտնում է նրան իր առաջարկութիւնը, այսպէս են նրան ասում. „Այժմ անյարմար է. մի փոքր սպասեցէք: Մենք շտապում ենք Իռլանդիայի գործերը կարգի դնել, կամ ուրիշ զանազան հարցեր վճռել և այլն:" Դրանից յետոյ չը պէտք է զարմանալ, որ կանայքը համբերութիւնը կորցնում են: Մենք գտնվում ենք XIX-դ դարի վերջում և չէ կարելի մատնացոյց անել մի երկրի վրա, ուր գոյութիւն ունենար կանանց համար իրաւունքների հաւասարութիւնը: Սովորաբար ասում են. „Միթէ կարելի է թոյլ տալ, որ քուէարկվեն այդ քնքոյշ արարածները, որոնք նշանակված են ընտանեկան կեանքի համար": —Մենք կը պատասխանենք, մատնացոյց անելով այն կնոջ վրա, որի կայքը վատնում է տղամարդը. այն այրի կնոջ վրա, որը պարտաւորված է իր երեխաների հոգսը քաշել, այն բանւոր կնոջ վրա, որը սովից չէ մեռնում, միայն շնորհիւ իր աշխատանքի:

Տղամարդիկը կարծում են, որ մասնակցելով քաղաքական կեանքին, կանայքը կորցնում են իրանց չքնաղութիւնը: Այդ կարծիքը սխալ է. մէկ սեռի դէպի միւսը ունեցած ձգտումը կար և կը մնայ բնութեան օրէնք: Կարելի է, ընդհակառակն, ենթադրել, որ կինը աւելի գրաւիչ կը լինի տղամարդու համար, եթէ նա կը ստանայ նոր իրաւունք, որը կը բարձրացնի նրան: Եթէ որ կանայքը անկախ լինէին և լուրջ մտքերով զբաղված լինէին, այն ժամանակ նրանց սէրը դրաւելու համար հարկաւոր կը լինէին գեղեցիկ գործեր, ազնիւ կեանք:

Ճշմարիտ է, որ տղամարդիկը շատ բաներում բարձր են կանանցից, բայց նոյնպէս շատ կանայք կան, որոնք տղամարդկանցից բարձր են: Սակայն, յաճախ ընտրողական իրաւունք է տրվում անզարգացած և անընդունակ մարդուն, իսկ նոյն իրաւունքները մերժում են տալ մինչև անգամ հանճարաւոր կնոջը:

Անգլիացին պահպանողական է, նա ասում է. „կանայքը երբէք չեն քուէարկել, և այդ պատճառով մենք չենք կամենում, որ նոքա ձայնի իրաւունք ունենան": Անգլիայում, քան մի ուրիշ որ և է երկրում, մէկ նպատակին հասնելու համար, անհրաժեշտ է յամառութեամբ առաջարկութիւններ անել, միտինգներ կազմել, ճառեր խօսել յօգուտ ցանկացած վերանորոգութեան և միայն այդ ճանապարհով կարելի է ստիպել հասարակական կարծիքը ընտելանալ այդ մտքի հետ: Եթէ կանայքը ցանկանում են վերջ դնել իրանց թշուառութիւններին, նրանք ներկայումս պէտք է իրանց ձեռքը դնեն ամենազօրեղ լծակի վրա, այսինքն պէտք է աշխատեն ստանալ ընտրողական իրաւունք և պէտք է մասնակցեն հասարակական կեանքը կառավարող ընդարձակ մեխանիզմի մէջ:

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Pall-Mall Gazette» լրագիրը հաղորդում է, որ լորդ Դիւֆէրինին հրամայված է շուտով Կ. Պօլիս գնալ և ճանապարհ է ընկնում այնտեղ սեպտեմբերի 19-ին:

—«Daily News» լրագրին Փարիզից հեռագրում են, որ ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստր Շալմել-Լակուրի հետ խօսելու ժամանակ, մարկիզ Ցենգ ասեց, որ լրագիրները չափազանցացնում են չինական զօրքերի տեղափոխութիւնները: Չինական կառավարութիւնը մտադիր է միայն նախազգուշական միջոցներ գործադրել իր սահմանները պաշտպանելու համար: Սև դրօշակները իրանք են պատերազմում և Չինաստանը նրանց հետ յարաբերութիւններ չունի:

—Փարիզից «Daily Chronicle» լրագրին հեռագրում են, որ Փարիզի ամերիկական դեսպանատնից մի հեռագիր ուղարկվեցաւ Միացեալ Նահանգների ներկայացուցչին Պեկինի մէջ իմանալու համար, թէ արդեօք չինական կառավարութիւնը չի ընդունի Միացեալ Նահանգների միջնորդ դատարանը:

—«Moniteur de la Moselle» լրագիրը հաղորդում է, որ սեպտեմբերի 7-ին, Մեցի մայր-եկեղեցու մէջ, 1870 թւին Մեցի մօտ ջարդված ֆրանսիական զինուորների հոգեհանգիստը կատարվեցաւ: Եկեղեցում բազմաթիւ ժողովուրդ կար: Տ. Բեզանսօն և դօկտօր Վինսբակ 420 ֆրանկ հաւաքեցին գերեզմանները կարգին պահելու համար: Եկեղեցուց դուրս գալուց յետոյ շատերը ուղևորվեցան Շամբիիր գերեզմանատունը ծաղիկներ և պսակներ դնելու ֆրանսիական զինուորների արձանի վրա:

—«Lorrain» լրագիրը հաղորդում է, որ «Courier de la Moselle» լրագրի համարները երկու օր կալանաւորված էին գերմանական կառավարութեանից:

—Վիէննայի «Presse» լրագիրը հաղորդում է, որ իբր թէ Զալցբուրգի տեսակցութեան ժամանակ քննվեցաւ առևտրական մի նոր դաշնագիր Աւստրիայի և Գերմանիայի մէջ:

—«Gazetta di Napoli» լրագիրը հաղորդում է, որ վերջին օրերում մօտ հարիւր հոգի խոլերա կրողու բնակիչներից սպասում էին, որ մէկը խղճար նրանց դժբաղդութեան վրա: Նրանք նստած էին պրեֆեկտուրայի սանդուղների մօտ: Գիշերով ապաստան չը գտնելով, նրանք փողոցի մէջ քնեցին:

—Ս. Պետերբուրգի ֆրանսիական դեսպան նըշանակվում է 9-դ զօրաբաժնի հրամանատար Շմիտ: Նոր դեսպանը էլզասցի է:

—Լուր է տարածված, որ Շալմել-Լակուր կը հրաժարվի իր պաշտօնից և Ֆերրին կը յանձնվի արտաքին գործերի մինիստրութիւնը մարկիզ Ցենգին պիջումներ անելու նպատակով: Արտաքին գործերի մինիստրութիւնը յոյս ունի համաձայնութիւն կայացնել Ռուսաստանի հետ, եթէ Չինաստանի հետ պատերազմ սկսվի: Այս դէպքում Ռուսաստանը իբրև Ֆրանսիայի դաշնակից կարող էր գործել հիւսիսից, իսկ Ֆրանսիան հարաւից:

—Ֆրանսիայի և Չինաստանի մէջ պատերազմի կարելութեանը ոչ ոք չէ հաւատում: Ֆրանսիական մինիստրների խորհուրդը անկարելի է համարում, որ չինական զօրքերը գրաւած լինեն ֆրանսիական հողերը Տօնկինի մէջ, որովհետև այդպիսի գործողութիւնը պատերազմ յայտնելու հաւասար կը լինէր: Ամէն օր Ֆրանսիայից օգնական զօրքեր են ուղարկվում Տօնկին:

—Բրիւսելի մէջ նորերումս վախճանվեցաւ յայտնի գրող-բանաստեղծ Անրի Կօնսիանս:

—Ռումինական ժանդարմները կալանաւորեցին սահմանների վրա աւստրիական մի քանի բնակիչների, որոնք սահմանի վրա զբաղված էին իրանց գործով, և կապված նրանց քաղաքը տարան: Աւստրիան պահանջում է, որ նրանց վերադարձնեն:

—Սուլթանի կարգադրութեան համեմատ գերմանական զօրահանդէսներին ներկայ կը գտնվի Գազի-Մուխտար-փաշա:

—Գերմանական կայսրը բազմաթիւ սվիտայի ուղեկցութեամբ—սեպտեմբերի 1-ին ուղևորվեցաւ Մերզեբուրգ, որտեղ գնացին նոյնպէս Մօլտկէ և պատերազմական մինիստրը:

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լեհական տօնախմբութիւն Տուլլնում: Օգոստոսի 27-ին (սեպտեմբերի 8-ին) Վիէննայում ապրող լեհացիները ժողովվեցան Տուլլն փոքրիկ քաղաքում, թիւրքաց պաշարումից Վիէննայի ազատութեան երկու հարիւրամեայ յօբելեանը տօնելու համար: Նրանք Տուլլն ընտրեցին որպէս տօնախմբութեան կենտրոն այն պատճառով, որ այդ քաղաքի պատերի մօտ Եան Սօբէսկին Վիէննային օգնութեան հասնող դաշնակցական զօրքի գլուխ կանգնեց: Համայնական վարչութիւնների կարգադրութեամբ քաղաքը զարդարված էր դրօշակներով և պատրաստութիւններ էին տեսնված լեհական հիւրերին հանդիսաւոր կերպով դիմաւորելու համար: Առաւօտեան 11 ժամին, Տուլլն քաղաքը հասաւ երկաթուղու գնացքը 200 լեհացիներով իշխան Կօնստանտին Չարտօրիժսկիի առաջնորդութեամբ: Քաղաքային վարչութեան շինութեան առաջ քաղաքապետը մի ճառ արտասանեց, որի մէջ ի միջի այլոց ասեց, որ Տուլլնի այժմեան բնակիչները դիմաւորում են լեհացիներին նոյն հիացմունքով, որպէս իրանց նախահայրերը դիմաւորեցին լեհական քաջասիրտ Սօբէսկի թագաւորին և նրա քաջամարտիկ զինուորներին: Իշխան Չարտօրիժսկի շնորհակալութիւն յայտնեց քաղաքապետին, որից յետոյ հանդիսաւոր մաղթանք կատարվեցաւ: Մաղթանքից յետոյ Վիէննայի ամենալաւ քարոզիչներից մէկը մի ճառ խօսեց լեհական լեզուով տօնի պատմական նշանակութեան մասին: Ապա հիւրանոցում, Դունայի ափի վրա, բանկէտ կազմվեցաւ: Տօնախմբութեան դահլիճի գլխաւոր զարդարանքը կազմում էր Վալերիան Էլիաշի պատկերը, որի վրա նկարված էր Սօբէսկիի մուտքը Վիէննայում: Իշխան Չարտօրիժսկի առաջարկեց կայսր Ֆրանց-Յօսէֆի և ամբողջ կայսերական տան կենացը, որին լեհացիները միշտ հաւատարիմ են եղել, երկրորդ կենացը առաջարկեց Կարլ-Լուդվիգեան երկաթուղու տեսուչ Միլլէրը Գալիցիայի ծաղկման համար: Երկու կենացներն էլ առաջարկվեցան լեհական լեզուով և մեծ ոգևորութեամբ ընդունվեցան: Վերջը իշխան Չարտօրիժսկի գերմաներէն լեզուով ճառ խօսեց, որի մէջ, ի միջի այլոց, ասեց, որ այժմ քաղաքական կրքերը արգելում են արժանաւորապէս գնահատել տօնախմբութեան պատմական նշանակութիւնը, բայց շատ կարելի է, այդպիսի նշանակութիւն դրան կը տրվի հարիւր տարուց յետոյ:

⁂

Արտասահմանի լրագիրները հաղորդում են, որ շուտով Բեռլինում կը հրատարակվի մի նոր համաշխարհային լրագիր: Այդ հրատարակութեան շատ խոստացող պրօգրամը յայտնում է, որ նոր հրատարակութիւնը կը զբաղվի գիտութեան բոլոր ճիւղերով: «Գէմօն»—այդպէս է անուանվում, այդ լրագիրը—կը հրատարակվի ամեն օր:

⁂

«Русскій Курьеръ» լրագրի Կ. Պօլսի թղթակիցը գրում է, սեպտեմբերի 4-ից, ռուսաց բարեգործական հիմնարկութիւնների մասին Կ. Պօլսում հետևեալը: Ռուսները Պանկալդիի բարձրութիւնների վրա ունեն մի գեղեցիկ եկեղեցի և հիւանդանոց: Պանկալդին կազմում է Բերայի շարունակութիւնը դէպի վերին Բօսֆօր, ցամաքի կողմից. տեսարանը հրաշալի է, կլիման գեղեցիկ: Ոչ եկեղեցու և ոչ հիւանդանոցի հիմնարկութիւնը ծանրաբեռնող չէր դեսպանութեան բիւջէտի համար. այդ բարեգործական հիմնարկութիւնները իր միջոցներով կառուցեց կովկասցի միլլիոնատէր և բանկիր Շարուրով: Իգնատիէվը իր ազդեցութեամբ օգնեց նրան մի մեծ պրօցէս տանել թիւրքաց դատարաններում. ճշմարիտ է, որ արդարութիւնը Շարուրովի կողմն էր, բայց թիւրքաց համար իրաւունքը երկրորդական գործ է. որպէս երախտագիտութիւն այդ ծառայութեան համար, Շարուրով կառուցեց եկեղեցին և հիւանդանոցը: Նորերումս մի քանի բարեկամներիս հետ միասին այցելելով հիւանդանոցը, մենք զարմացանք, որ մարմարիօնի ոչ մի կտորի վրա չէր փորագրված հիմնադրի անունը. մեզ պատասխանեցին, որ պ. Շարուրով, որպէս ճշմարիտ քրիստոնեայ, չէ ցանկանում, որ ձախ ձեռքը գիտենայ, թէ ինչ է անում աջ ձեռքը: Այդ հիւանդանոցի կանօնների համեմատ, այնտեղ ընդունվում են, նախ և առաջ բոլոր սլավեանները, երկրորդ, բոլոր քրիստոնեաները, առանց ազգի և կրօնի խտրութեան. բայց իսկապէս, թիւրքերը բաւական բազմաթիւ են հիւանդանոցում: Սլավեանների համար այդ հիւանդանոցը կատարեալ բարերարութիւն է: Կ. Պօլսում բոլոր քրիստոնեայ ցեղերը հիւանդանոցներ ունեն, միայն սլավեանները ապաստարան չէին գտնում, այն ինչ սլավեանները պարապում են այնպիսի գործերով, որոնցից յաճախ հիւանդանում են: Հիւանդանոցի բժիշկը երբեմն հոգեբանական զարմանալի դիտողութիւններ է անում, այսպէս օրինակ, նա ասում է, որ չերնօգորցին ամենից երկար է մնում անկողնում. մինչև անգամ երբ նա արդէն առողջանում է, այն ժամանակ էլ ամեն միջոցներով աշխատում է չը հեռանալ հիւանդանոցից. այն ինչ բօլգարացին, դեռ էս կիսահիւանդ, շտապում է վերադառնալ իր գործին, և նրան անկարելի է պահել հիւանդանոցում: Ծուլութիւնը սիրելի է չերնօգորցուն, իսկ բօլգարացին նրա հակապատկերն է կազմում: Ես ասեցի, որ թիւրքեր շատ կան հիւանդանոցում. նրանց թիւը օրից օր դեռ աւելանում է. թիւրք հիւանդների մէջ կան շատ կանայք, զինուորներ և օֆիցէրներ: Աղքատների համար հիւանդանոցում ամեն բան ձրի է՝ կերակուրը, բժիշկը և դեղը: Այս տարի հիւանդանոցում եղել են 1.500 մարդիկ:»

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԵՆԻՑ

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 8 սեպտեմբերի: Հրամայված է յունվարի 1-ից Օմսկի զինուորական շրջանի մէջ կազմակերպել սապէօրների ռօտա և անուանել Արևմտեան-Սիբիրիական: Տուրգենեվի մարմինը երեք սեպտեմբերի 20-ին կը բերեն: Բէլինսկու գերեզմանի մօտ տեղ է գտնված: Պայմանաւորված են բոլոր անհրաժեշտ կարգադրութիւնները: Մինչև Վերժբոլովօ դագաղին կուղեկցեն հանգուցեալի Փարիզի բարեկամները: Հիւսիսային երկաթուղու Փարիզ կայարանը ենթադրված է սգի համար զարդարել: Փարիզի գրողները և գիտնականները կը մասնակցեն տրխուր հանդիսին: Ռենան ճառ կարտասանէ: Տուրգենեվի նախկին ծօրտերը հոգեհանգիստ կատարեցին և յանձնեցին դագաղի վրա մի թանգագին պսակ դնել:

ՎԻԷՆՆԱ, 8 սեպտեմբերի: Սպանիական և սերբիական թագաւորները երեկ Համբուրգ ուղևորվեցան:

ԼՕՆԴՕՆ, 8 սեպտեմբերի: Լորդ Դիւֆֆերին ուղևորվեցաւ Կ. Պօլիս:

ԲԵԼԳՐԱԴ, 8 սեպտեմբերի: Սկուպչինայի անդամների ընտրութիւնները ձեռնտու են կառավարչական կուսակցութեանը:

ՍՈՒՄԻ (Խարկօվի նահանգ), 8 սեպտեմբերի: Ալէքսանդրօվկա գիւղի մէջ այրվեցան 134 տներ կայքով և հացով: Վնասները հասնում են 100,000 ր.:

ԵԱԼՏԱ, 8 սեպտեմբերի: Անտառային հրդեհը հանգաւ մեծ անձրևից: Այրվեցաւ 2000 դեսիատին:

ԽԱՐԿՕՎ, 8 սեպտեմբերի: Այսօր բացվեցաւ այստեղ առաջին երաժշտական ուսումնարանը Ռուսաստանի հարաւում:

ԲԵԼԳՐԱԴ, 8 սեպտեմբերի: Սկուպչինայի անդամներ ընտրվեցան 47 արմատականներ, 10 ազատամիտներ և 17 ոչ մի կուսակցութեանը չը պատկանողներ: Մի քանիսը, նորից պէտք է ընտրվեն:

ՊԵՇՏ, 8 սեպտեմբերի: Գրօսսէ-Վարդէյնէի մէջ ճաշկերոյթի ժամանակ մինիստր-նախագահ Տիսսա ասեց. „Խօրվատիայի մէջ ամենից առաջ պէտք է վերականգնել օրինաւոր կարգերը և այնուհետև անհրաժեշտ է գործել արդարութեամբ և արհամարհական ձևով հրէական հարցի վերաբերութեամբ: „Մինիստրը ասեց նոյնպէս, որ կառավարութեան պարտքն է պաշտպանել բոլոր քաղաքացիների կեանքը և կայքը, իսկ հասարակութեան պարտականութիւնն է ցրել նախապաշարմունքները:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մի ՖՐԱՆՍՈՒՀԻ, որ պարապել է թէ՛ ՀԱՅ և թէ օտար ԲԱՐՁՐ դասակարգի ընտանիքներում ֆրանսիական և գերմանական լեզուների դասերով, և ունի գեղեցիկ վկայականներ, ցանկանում է իր ազատ ժամերին ունենալ դասեր: Հարցնել „Մշակի“ խմբագրատանը:

3—5

ЖЕСТЯНКА 20 ЧАШЕКЪ 1 РУБ.

ШОКОЛАДЪ РЕТАБЛІЕРЪ С. СІУ и Ко. ВЪ МОСКВѢ.

ПРИ ТРЕБ: ПОЧТОЙ ПРИЛАГАТЬ НА ОТПРАВКУ.

Этикетъ утвержденъ Правительствомъ. Подделка будетъ преслѣдуема строго закономъ.

(5. 10. 25) 13—24

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂ ցանկանում է ԴԱՍԵՐ ունենալ ԳԻՄՆԱԶԻԱԿԱՆ դասընթացքի ԲՈԼՈՐ առարկաներից կամ ԿՈՐԵԿՏՈՒՐԱԿԱՆ աշխատանք ռուսաց լեզուի: Հասցէն, ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ:

1—10

500 ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ

ՄԱՀՃԱԿԱԼՆԵՐ գնելուց առաջ խնդրվի և ձեռնտու է տեսնել ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹԻ մահճակալների ընտրութիւնը և քանակութիւնը: Արծրունու գալերէյ №№ 156, 157, 158, 159 և 160: ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ԴԱՐՁՆԵԼ այս համարների վրա:

6—10

Желаютъ КУПИТЬ одинъ экземпляръ „СБОРНИКА МАТЕРІАЛОВЪ ДЛЯ ОПИСАНІЯ МѢСТНОСТЕЙ И ПЛЕМЕНЪ КАВКАЗА“ Выпускъ первый.

Просятъ доставить въ контору редакціи газеты „МШАКЪ.“

2—5

«ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅԵՐԷՆ ԳՐՔԵՐԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ»

Հրատարակութեամբ լոյս տեսաւ և վաճառվում է Թիֆլիսի հայ գրավաճառների մօտ ընտիր մատենագիրը՝

«ԱԳԱԹԱՆԳԵՂՈՍԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ»

524 երեսից բաղկացած: Գինն է 1 րուբլի: Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել նա և փարչութեան դրամներով, այս հասցէով. Въ Правленіе Тифлисскаго общества изданія армянскихъ книгъ». Фрейлинская улица, домъ С. Корганова, № 4.

Կուկիւս ս. Աստուածածնի աղջկոց ուսումնարանում աշակերտաց ընդունելութիւնը սկսվել է ամսիս 25-ից, իսկ կանոնաւոր ուսումը սկսվեց սեպտեմբերի 5-ից: Ուսումնարանը ունի երեք պատրաստական ներ. առաջին և երկրորդ պատրաստականները մի դասատան մէջ, երրորդը առանձին:

Հոգաբարձու՝ Բ. Փիրադեանց:

ОТДАЕТСЯ одна чистая КОМНАТА съ мебелью, самоваромъ, прислугою и отопленіемъ. Мало-Орбеліановская улица, домъ Якова Дандурова № 9.

ՏՐՎՈՒՄ է վարձով մի մաքուր ՍԵՆԵԱԿ, մեբելով, սամովարով, ծառայով և վառելիքով, Փոքր-Օրբէլեան փողոցի վրա, տուն Յակոբ Դանդուրովի № 9.

3—8

Թիֆլիսի քաղաքացիներից ի յիշատակ 1868 թ. ապրիլի 4-ին հիմնած ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ դիրեկցիան պատիւ ունի յայտնել, որ հիւանդանոցի մէջ սեպտեմբերի 1-ից հիւանդները ընդունվում են առաւօտեան 9 ժամից մինչև 1-ը կէսօրից յետոյ:

Հիւանդանոցի դիրեկտոր Գ. Լիսիցեվ:

Հալաբարի „ՀՈՒՓՍԻՄԵԱՆ“ օրիորդաց ուսումնարանի հոգաբարձութիւնը յայտնում է յարգելի հասարակութեանը, որ աշակերտուհիների ընդունելութիւնը սկսվեց սեպտեմբերի 1-ից, իսկ կանոնաւոր ուսումը 10-ից: Ընդունելութիւնը կը լինի ամեն օր, առաւօտեան 9 ժամից, մինչև 12: Ուսումնարանը ունի երեք պատրաստական և բացվում է առաջին դասատուն:

Հոգաբարձու Ա. Մէլիք-Ալվազեանց

5—6

ՊԱՍՏԱՌ (օրօյ) ՏԱՐՆՕՊՈԼ եղբայրների գործարանական ՊԱՀԵՍՏԻ մէջ:

Լօրիս-Մէլիքօվսկայա փողոց, տ. Զուբալովի, հոգևոր սեմինարիայի հանդէպ:

Ստացված է մեծ քանակութեամբ ՊԱՍՏԱՌ (օրօյ) 12 կոպէկից մինչև 5 րուբլ ՐՈՒԼՕ:

Քանակութեամբ գնողներին ԶԻՋՈՒՄՆ կը լինի:

19—25

ԲԷՑՕԼԴԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ, Միխայլօվսկի փողոցի վրա, տուն Գուրգէնբէկովի № 81, շարունակ ընդունում է աշակերտներին:

3—10 (1)

ԳԼՕԲՈՒՍԻ ԳՐԻՉՆԵՐ

Որոնցով կարելի է գրել ամենակոպիտ թղթի վրա:

Միակ գործակալ ԼԻՒԱԿԱՆ Ի ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ: Նոյն տեղը կան ամեն տեսակ ձեռագրերի համար մեծ քանակութեամբ ԳՐԻՉՆԵՐ ամեն ձևի 25% էժան քան թէ ուրիշ տեղ: Կան նոյնպէս ԹԱՆԱՔ, թուղթ, ատրակներ, զմուռ, ՄԱՏԻՏՆԵՐ, քարեգրիչներ, պենալ, ԳՐՉԱԿՈԹ, քսակներ, ծխախոտի ամաններ, ՄԿՐԱՏՆԵՐ, ածելիք, սրոցներ, խալիչաներ, ԲԱԶԿԱԹՈՌ, ՄԱՀՃԱԿԱԼ, մեբարկու կախելու համար իրեր, ԳՕՏԻՆԵՐ, փղոսկրեայ իրեր, ՄԱՏՈՒՑԱՐԱՆՆԵՐ, բրիտանեան մետալից իրեր, ԼԱՊՏԵՐՆԵՐ, գդալներ, ԲԱԺԱԿՆԵՐ, ջրամաններ, երես լուանալու ամաններ, ֆիլտրա, կրանշվոցներ, այգու մկրատներ, շորի չչեօտկաներ, երկաթէ թելերից, ձիու համար: Մակինտօշներ: Բժշկական թուղթ փաերկլօգետի համար և այլն և այլն:

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽԱՆՈՒԹ:

39—100

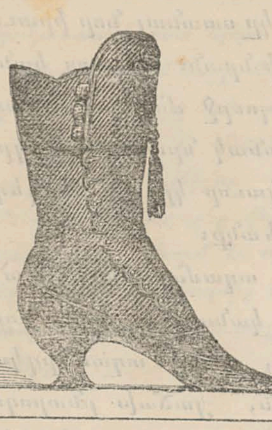

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՇԱԴԻՆՕՎԻ

ՄԱԳԱԶԻՆՈՒՄ

Դվորցովայա փողոց, Արծրունու Գալլէրէյում

ՍՏԱՑՎԱԾ են մեծ քանակութեամբ ամեն տեսակ կանանց և աղամարդկանց ԿՕՇԻԿՆԵՐ: Օտարաքաղաքացիք կարող են դիմել այս հասցէով:

Тифлисъ, магазинъ обуви Шадинова, Дворцовая ул.

2—6

ԼԱՄՊԱՅԻ ԱՊԱԿԻՆԵՐ

„ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԳԻՒՏԷ“

Ապակէ գործարանից: Ծախվում է մեծ քանակութեամբ ԷԺԱՆ գներով: ՍԻՄԷՆՍԻ և ՀԱԼՍԿԷԻ գրասենեակ:

2—5 (2)

Դուրս եկաւ մամուլի տակից ԴՐ. ԱՒԵՏԻՔ ԱՐԱՍԽԱՆԵԱՆՑԻ Քաղաքատնտեսական դասախօսութիւնների առաջին տետրը

ԱԶԳԱԲՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ և ԱԶԳԱԲՆԱԿՉԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐԸ

Գինն է 40 կոպէկ:

Ցանկացողները թող բաժանորդագրուել ԲՈԼՈՐ ԵՕԹԸ դասախօսութիւններին, վճարելով միայն 1 ր. 50 կ.:

Դիմել ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ և ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ գրավաճառանոցները և „ՄՇԱԿԻ“ խմբագրութեանը:

7—10 (1)

ՍՏԱՄՈՔՍԱՅԻՆ ՑԱՒԵՐԸ

ՊԷՊՍԻՆԵԱՆ ԳԻՆԻ „ԲՈՒԴՕ“

Այդ գինին շատ դուրեկան համ ունի, 25 տարի շարունակ գործ է ածվում հետևեալ գիւղվածներում. ԱԽՈՐԺԱԿԻ ԲԱՑԱԿԱՅՈՒԹԵԱՆ, ՍՏԱՄՈՔՍԱՅԻՆ ՑԱՒԵՐԻ և առհասարակ ԱՆԿԱՆՈՆ ՄԱՐՍՈՂՈՒԹԵԱՆ ժամանակ:

Պէպսին „Բուդօ“ ճանաչված է Փարիզի բժշկական Ակադեմիայից և արժանացաւ առաջին մեդալների ՓԱՐԻԶԻ աշխարահանդիսում 1867 թ. ՎԻԵՆՆԱՅԻ 1873 թ. ՖԻԼԱԴԷԼՖԻԱՅԻ 1876 թ. և ՓԱՐԻԶԻ 1878 թ.:

Paris: Hottot—Boudault, 7, Avenue Victoria.

Գլխաւոր պահեստը ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ՝ Բարձրագոյն հաստատված կովկասեան ընկերութեան դեղատան ապրանքների վաճառման:

Դէպօ Շահ-Պարոնեանցի, Գրիմնակի և այլ դեղատներում:

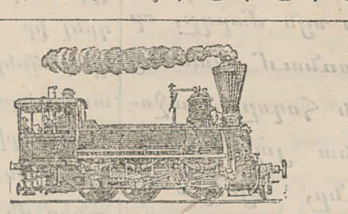

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՑՔՆԵՐ

ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՆԵՐԻ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԲԱԹՈՒՄԻ ԵՒ ԲԱԳՈՒԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.		ժամ. րոպէ.	ժամ. րոպէ.
Բաթում . .	—	8— „ առ.	Բագու . . .	—	10—23 առ.
Սամտրեդի .	12— 2	12—18	Գանձակ . .	12—20	12—48 գիշ.
Րիօն . . .	1— 9	1—22	Թիֆլիս . .	7—49	8—31 առ.
Սուրամ . .	6— 8	6—11 երեկ.	Գօրի . . .	10—56	11— „
Միխայլօվօ .	6—23	6—33	Միխայլօվօ .	12—26	12—46
Գօրի . . .	7—53	8— 2	Սուրամ . .	12—58	1— 1
Թիֆլիս . .	10—25	11—11	Րիօն . . .	5—54	6— 9 երեկ.
Գանձակ . .	6—20	6—39 առ.	Սամտրեդի .	7— „	7—20
Բագու . .	8— 8 երեկ.	—	Բաթում . .	11—21 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ԹԻՖԼԻՍԻ և ՍՈՒՐԱՄԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Սուրամ . .	—	1—38 գիշեր	Թիֆլիս . .	—	3—11
Միխայլօվօ .	1—50	2— 5	Գօրի . . .	6—30 երեկ.	6—41
Գօրի . . .	4— 6	4—30	Միխայլօվօ .	8—41	8—56
Թիֆլիս . .	8—առաւ.	—	Սուրամ . .	9— 8 երեկ.	—

ԽԱՌՆ ԳՆԱՑՔՆԵՐ ՍԱՄՏՐԵԴԻԻ և ՓՕԹԻԻ ՄԷՋ

Կայարան	Գալիս է	Գնում է	Կայարան	Գալիս է	Գնում է
	ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ		ժամ. րոպէ	ժամ. րոպէ
Փօթի . . .	—	8—45 առ.	Սամտրեդի .	—	7—30 երեկ.
Սամտրեդի .	11—39 առ.	—	Փօթի . . .	10—24 երեկ.	—

Дозволено цензурою, Тифлисъ, 9 Сентября 1883 года. Типографія Канцеляріи Главнонач. Гражд. час., Лорисъ-Меликовская ул., д. каз.